

KEO-10 Malinen Anna(UM)

29.03.2016
JULKINEN

Asia

U-jatkokirje; SADC- ja EAC- EPA-sopimukset**1) Ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä SADC:n talouskumppanuussopimusvaltioiden välisen talouskumppanuussopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta sekä tekemisestä****2) Ehdotus neuvoston päätökseksi Itä-Afrikan yhteisön kumppanuusvaltioiden sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden talouskumppanuussopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta sekä tekemisestä**

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio neuvotteli EU:n puolesta talouskumppanuussopimuksista (EPA-sopimus) eteläisen Afrikan kehitysyhteisön (SADC) talouskumppanuusvaltioiden ja Itä-Afrikan yhteisön (EAC) kumppanuusvaltioiden kanssa vuonna 2002 annetun mandaatin mukaisesti. Neuvottelujen kuluessa jäsenmaita informoitiin useaan otteeseen niiden etenemisestä ja neuvotteluissa tehdyistä esityksistä.

SADC-alueen neuvottelutulos parafoitiin 15. heinäkuuta 2014 Pretoriassa. Sopimus tulee korvaamaan nk. väliaikaisen EPA-sopimuksen, jonka Botswana, Lesotho, Mosambik ja Swazimaa parafoivat 23.11.2007, ja Namibia 12.12.2007. Etelä-Afrikalla, joka ei kuulu Cotonoun sopimukseen, mutta joka on SADC-maa, on ollut erilliset kauppajärjestelyt (Trade, Development and Cooperation Agreement, TDCA) EU:n kanssa.

EAC-alueen neuvottelut saatiin päätökseen pääneuvottelijoiden tasolla Brysselissä 14. lokakuuta 2014. Sopimus parafoitiin Brysselissä 16. lokakuuta 2014. Sopimus tulee korvaamaan nk. väliaikaisen EPA-sopimuksen, jonka Burundi, Kenia, Ruanda, Tansania ja Uganda parafoivat 23.11.2007.

Euroopan komissio teki 22.1.2016 neuvostolle ehdotuksen SADC:n EPA- sopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta (COM (2016) 8 final) ja tekemisestä (COM(2016) 18 final). Lisäksi komissio antoi 11.2.2016 neuvostolle ehdotuksen EAC:n EPA-sopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta (COM(2016) 63 final). Ehdotuksia käsitellään neuvoston AKT- työryhmässä. Joidenkin SADC- ja EAC- maiden (Botswana, Namibia, Kenia, Swasimaa) markkinoillepääsytiedot päättyvät 1.10.2016. Jotta maat eivät jäisi ilman kauppaehtoja, tulee niiden edetä sopimusten voimaansaatamisessa nopeasti. Sopimusten allekirjoittamista ja väliaikaista soveltamista koskevien neuvoston päätösten sisällöistä tulisi päästä yhteisymmärrykseen työryhmässä viimeistään huhtikuussa, jotta päätösehdotukset etenisivät ajoissa Coreperiin ja sieltä neuvoston hyväksyttäväksi. SADC-sopimus on tarkoitus hyväksyä ja allekirjoittaa EU:n puolelta neuvostossa 23.5.2016 ja EAC-sopimus 20.6. Allekirjoitustilaisuus SADC-maiden osalta on suunniteltu pidettäväksi Botswanassa kesäkuussa 2016. EAC-sopimuksen allekirjoittamisen ajankohta on vielä auki.

Suomen kanta

Suomi katsoi, että EPA-sopimusten ensisijaisena tavoitteena on AKT-maiden köyhyyden vähentäminen kauppakumppanuuksien kautta, jotka ovat kestävä kehityksen, YK:n vuosituhattavoitteiden ja Cotonoun sopimuksen mukaisia. Suomi korosti kehityspoliittista johdonmukaisuutta EPA-sopimuksissa, koska ne ovat sekä kauppaa- että kehityspoliittisia sopimuskokonaisuuksia, joilla on huomattavia vaikutuksia myös muille hallinnonaloille kehitysmaissa.

Suomen tavoitteena oli, että EPA-sopimukset kattavat laaja-alaisesti kauppaan liittyviä aiheita: tavara- ja palvelukaupan sekä investoinnit, kilpailun ja julkiset hankinnat, joita koskevilla säännöillä voidaan vahvistaa taloudellisen toiminnan edellytyksiä ja kehitysmaiden mahdollisuuksia integroitua kestävästi maailmantalouteen sekä saada ulkomaisia investointeja. Näillä aloilla sovitavilla säännöillä tuetaan maiden valmiuksia edistää kaupallistaloudellista yhteistyötä EU:n kanssa ja kannustetaan taloudellisen toiminnan sääntelykehityksen vahvistamiseen. Tämä tavoite on saavutettu sopimuksissa vain osittain, sopimusten painottuessa tavarakauppaan. Sopimusneuvottelut olivat vaikeat, ja osapuolet sopivat, että muihin aiheisiin palataan myöhemmin. Suomi pitää tärkeänä, että sopimuksissa on ilmaistu mahdollisuus neuvotteluiden jatkamiseen puuttuvien aiheiden osalta.

Suomen lähtökohtana oli, että EPA-sopimukset ovat yhdenmukaisia Maailman kauppajärjestö WTO:n sääntöjen kanssa. Tämä perusedellytys toteutuu sopimuksissa riittävän hyvin.

Maatalouden osalta Suomi saavutti tavoitteensa. Suomen tavoitteena olivat järjestelyt, jotka mahdollistavat kaupan vapauttamisen seurauksena mahdollisesti syntyviin kielteisiin vaikutuksiin puuttumisen hyvissä ajoin. Maatalous on huomioitu sopimuksissa kehitysyhteistyötä koskevissa määräyksissä.

Suomen tavoitteena oli vientitullien poistaminen. Tavoite toteutui vain osittain. Sopimuksen mukaan SADC-kumppnuusvaltiot voivat määrätä vientitulleja poikkeuksellisissa tapauksissa korkeintaan 12 vuodeksi. Vientitullien tulee olla väliaikaisia ja rajatulle määrälle tuotteita kerrallaan, tietyn EU suuntautuvan viennin muodostaessa poikkeuksen. Myös EAC-kumppnuusvaltiot voivat EU:lle ilmoitettuaan ottaa poikkeustapauksissa käyttöön uusia tilapäisiä vientitulleja tai –veroja rajoitetulle määrälle tuotteita. Lisäksi vientitulleille saatiin suosituimmuuskohtelu.

Suosituimmuuskohtelu toteutuu sopimuksissa Suomen tavoitteiden mukaisesti. Suosituimmuuslausekkeissa sovitaan, että niin SADC- kuin EAC-kumppnuusvaltiot myöntävät tiettyjen kvantitatiivisten ehtojen mukaisesti vastaavan kohtelun EU:lle, kuin minkä ne myöntäisivät muille Afrikan tai AKT-maiden ulkopuolisille maille ("merkittävä talous") niiden kanssa solmituissa kauppasopimuksissa.

Suomen tavoitteena oli alkuperäsääntöjen yksinkertaistaminen, sääntöjen avoimuus ja sen varmistaminen, ettei alkuperää koskevia määräyksiä voida kiertää. Tavoitteena olivat sellaiset alkuperäsäännöt, jotka osaltaan mahdollistavat AKT-maiden alueellisen ja taloudellisen integraation sekä neuvotteluryhmien sisällä että neuvotteluryhmien välillä ja helpottavat EPA-sopimuspuolten välistä kauppaa.

Suomen tavoitteena oli, että ihmisoikeudet huomioidaan EPA-sopimuksissa. Sopimukset eivät sisällä varsinaista ihmisoikeuslauseketta. Sopimusten toimeenpano on kuitenkin sidottu Cotonoun sopimukseen ja sen sisältämiin ihmisoikeuslausekkeisiin ja niiden mahdollistamiin toimenpiteisiin, mitä voidaan pitää tyydyttävänä ratkaisuna.

Pääasiallinen sisältö

EU:n neuvosto hyväksyi 17.6.2002 komissiolle annetun mandaatin neuvotella EPA-sopimukset EU:n, sen jäsenvaltioiden sekä AKT-valtioiden välille. Sopimusneuvotteluja on sittemmin käyty Länsi-Afrikan, Keski-Afrikan, itäisen ja eteläisen Afrikan (ESA), eteläisen Afrikan SADC ryhmän, Tyynenmeren alueen sekä Karibian AKT-valtioiden foorumin (Forum of the Caribbean ACP States, jäljempänä CARIFORUM) kanssa. Itä- ja eteläisen Afrikan maat päätyivät neuvottelemaan kahdesta erillisestä EPA-sopimuksesta: Itä-Afrikan yhteisön (East African Community, EAC) sopimuksen ja itäisen ja eteläisen Afrikan valtioiden (Eastern and Southern Africa States, ESA) sopimuksen.

Neuvottelut SADC:n talouskumppanuussopimusvaltioiden kanssa saatiin päätökseen 15. Heinäkuuta 2014 Pretoriassa. Sopimus parafoitiin 15. Heinäkuuta 2014 Pretoriassa. SADC:n neuvotteluryhmään kuuluvat Botswana, Lesotho, Mosambik, Namibia, Swasimaa (BLMNS) ja Etelä-Afrikan Tasavalta (EAT). Botswanan, Namibian ja Swazimaan pääsy EU:n markkinoille perustuu tällä hetkellä etuuskohteluun, jota koskevista järjestelyistä säädetään markkinoillepääsyaasetuksessa. Lesotho ja Mosambik ovat nykyään edunsaajina ”kaikki paitsi aseet” – aloitteessa (EBA), sillä ne on luokiteltu vähiten kehittyneiksi maiksi (LDC, Least Developed Country). EU:n ja Etelä-Afrikan välistä kauppaa hallinnoidaan tällä hetkellä kauppaa-, kehitys- ja yhteistyösopimuksen välityksellä (TDCA). Botswana, Lesotho, Namibia, Etelä-Afrikka ja Swazimaa muodostavat Etelä-Afrikan tulliliiton (SACU, Southern Africa Customs Union).

SADC:n talouskumppanuussopimuksessa määrätään yhdenmukaisesta, BLMNS- valtioita koskevasta markkinoillepääsya järjestelystä. Etelä-Afrikan osalta SADC:n talouskumppanuussopimus korvaa kauppaa-, kehitys- ja yhteistyösopimuksen II ja III osaston asiaan koskevat määräykset, joissa käsitellään kauppaa ja siihen liittyviä kysymyksiä.

Toisin kuin alun perin oli tarkoitus, SADC:n EPA-sopimus ei sisällä mm. palvelukauppaa tai investointeja koskevia määräyksiä. Näistä voidaan sopimuksen mukaisesti neuvotella myöhemmin. Sopimus tarjoaa SADC:n talouskumppanuussopimusvaltioille epäsymmetrisen markkinoille pääsyn, jonka avulla ne voivat suojata herkkiä aloja vapauttamiselta. Siinä määrätään useista suojatoimista, ja se sisältää alkuvaiheessa olevia toimialoja koskevan lausekkeen. Lisäksi siinä on alkuperäsääntöjä koskevia määräyksiä, joilla helpotetaan vientiä. Lisäksi sopimuksella kielletään vientitukien käyttö osapuolten välisessä kaupassa. SADC:n talouskumppanuussopimus sisältää niin ikään kauppaa ja kestävä kehitystä koskevan luvun, joka sitoo kauppasopimuksen EU:n työllisyyttä, ympäristöä ja ilmastomuutosta koskeviin tavoitteisiin.

EAC:n talouskumppanuussopimusneuvottelut saatiin päätökseen pääneuvottelijoiden tasolla Brysselissä 14. lokakuuta 2014. Sopimus parafoitiin Brysselissä 16. lokakuuta 2014. EAC-kumppanuusvaltiot ovat Burundi, Kenia, Ruanda, Tansania ja Uganda. Kenia kuuluu markkinoille pääsyä koskevan asetuksen piiriin. Alueen muut maat ovat nykyään edunsaajina ”kaikki paitsi aseet” - aloitteessa, sillä ne on luokiteltu vähiten kehittyneiksi maiksi. Voimaan tultuaan sopimus tarjoaa yhdenmukaisen markkinoillepääsya järjestelyn EAC- kumppanuusvaltioille.

EAC-talouskumppanuussopimus tarjoaa EAC-kumppanuusvaltioille epäsymmetrisen markkinoille pääsyn, jonka avulla ne voivat suojata herkkiä aloja vapauttamiselta. Siinä määrätään useista suojatoimista ja se sisältää alkuvaiheessa olevia toimialoja koskevan lausekkeen. Lisäksi siinä on alkuperäsääntöjä koskevia määräyksiä, joilla helpotetaan vientiä. Sopimuksella myös kielletään vientitukien käyttö osapuolten välisessä kaupassa.

Seuraavassa kuvataan sopimusten eri osa-alueiden määräyksiä yksityiskohtaisemmin.

SADC-alueen talouskumppanuussopimus:

I osa: Kestävä kehitys ja muut yhteistyöalat

Sopimuksen I osa sisältää sopimuksen tavoitteet ja periaatteet. Sopimuksen tavoitteena on tukea köyhyyden vähentämistä ja poistamista, edistää alueellista yhdentymistä, taloudellista yhteistyötä ja hyvää hallintotapaa, edistää alueen asteittaista yhdentymistä maailmantalouteen, parantaa SADC:n valtioiden valmiuksia kauppapolitiikassa ja kauppaan liittyvissä kysymyksissä, tukea edellytyksiä investointien ja yksityisen sektorin aloitteiden lisäämiseksi sekä tarjontakapasiteetin, kilpailukyvyyn ja talouskasvun tehostamiseksi ja vahvistaa osapuolten nykyisiä suhteita solidaarisuuden ja molemminpuolisen edun pohjalta. Sopimus pohjautuu muun muassa Cotonoun sopimuksen 9 artiklassa vahvistetuille peruseräille, jotka koskevat ihmisoikeuksien kunnioittamista.

Artiklat 6-11 käsittelevät kestävästä kehityksestä. Osapuolet vahvistavat sitoutumisensa kansainvälisen kaupan kehityksen edistämiseen tavoilla, joilla tuetaan kestävästä kehityksestä toteutumista sen kolmella osa-alueella (talouskasvu, sosiaalinen kehitys ja ympäristönsuojelu). Osapuolet tunnustavat kansainvälisen ympäristöhallinnon ja kansainvälisten ympäristösopimusten merkityksen ja tunnustavat, että ihmisarvoinen työ kaikille on kaikkien valtioiden kestävästä kehityksestä avaintekijä ja kansainvälisen yhteistyön ensisijainen tavoite. Osapuolet vahvistavat uudelleen sitoutuvansa edistämään kaupan ja investointien vaikutusta kestävästä kehityksestä saavuttamiseen.

Kehitysyhteistyöllä on sopimuksessa tärkeä rooli. Artiklassa 12 osapuolet tunnustavat, että kehitysyhteistyö on keskeinen osa niiden kumppanuutta ja olennainen tekijä, kun pyritään saavuttamaan tämän sopimuksen tavoitteet. EU:n rahoitus on toteutettava Cotonoun sopimuksessa vahvistettujen sääntöjen ja soveltuvien menettelyjen puitteissa.

Artiklassa 13 vahvistetaan yhteistyön painopisteet. Tavarakaupan alalla tehtävän yhteistyön tavoitteena on vahvistaa tavarakauppaa ja SADC- valtioiden kaupankäyntivalmiuksia kaupan vapauttamista koskevien sitoumusten mukaisesti ja alkuperäsääntöjä, kaupan suojatoimia muita kuin tariffitoimenpiteitä, terveys- ja kasvinsuojelutoimia ja kaupan teknisiä esteitä koskevien toimien täytäntöönpanolla sekä käsittelemällä muita kuin tariffitoimenpiteitä ja helpottamalla tulliyhteistyötä ja kaupankäyntiä. Tarjonnan kilpailukykyyn liittyvän yhteistyön tavoitteena on lisätä SADC- valtioiden kilpailukykyä ja poistaa tarjontaan liittyviä rajoituksia valtioiden, instituutioiden ja etenkin yritysten tasolla. Liiketoimintaa tehostavaan infrastruktuuriin liittyvällä yhteistyöllä pyritään kehittämään kilpailukykyiset, liiketoimintaa tehostavat olosuhteet esimerkiksi tieto- ja viestintätekniikan, kuljetusten ja energian alalla. Osapuolet tekevät myös yhteistyötä, jonka tavoitteena on kehittää ja tehostaa palvelukauppaa. Kauppaa koskeviin tietoihin liittyvän yhteistyötavoitteena on parantaa SADC-valtioiden valmiuksia kauppaan koskevien tietojen tallentamisen, analysoinnin ja levittämisen alalla. Talouskumppanuussopimusvaltioiden institutionaalisten valmiuksien kehittämiseksi tehtävällä yhteistyöllä tuetaan sopimuksen täytäntöönpanon hallinnointiin tarvittavia toimielinrakenteita sekä kauppaneuvotteluihin ja kauppapolitiikkaan tarvittavien valmiuksien kehittämistä yhteistyössä SADC-sopimuksen ja SACU-sopimuksen mukaisesti tai SADC:n eri talouskumppanuussopimusvaltioissa perustettujen tähän alaan liittyvien institutionaalisten mekanismien kanssa. Artiklassa 14 osapuolet sitoutuvat yhteistyöhön, jonka tavoitteena on erityisesti tukea julkisen talouden uudistuksia.

Artikloissa 16-18 sovitaan, että näiden artiklojen aihepiirien osalta osapuolet voivat harkita neuvottelujen käynnistämistä tulevaisuudessa. Artiklat käsittelevät teollis- ja tekijänoikeuksia, julkisia hankintoja ja kilpailuasioita.

II osa: Kauppa ja kaupan liitännäistoimet

Tavarakauppa

EU poistaa sopimuksen myötä tavarakaupan tullit SADC-mailta (lukuun ottamatta aseita koskevia tullinimikkeitä), pois lukien Etelä-Afrikka, 100-prosenttisesti. Etelä-Afrikan osalta EU avaa markkinansa 98-prosenttisesti.

SACU-maat poistavat tullejaan EU-alkuperää olevilta tuotteilta sovittujen siirtymäaikaisten mukaisesti. Maiden markkinoillepääsytarjous EU:lle kattaa 97,8 prosenttia tullinimikkeistä ja 86,2 prosenttia kaupasta. Osa nimikkeistä vapautuu tulleista heti sopimuksen voimaantulon yhteydessä, osaan kohdistuu 5- 9 vuoden siirtymäaikoja. Autoteollisuuden valmistajille ja tekstiili- ja jalkineiteollisuuden tuotteille on omia rätälöidymiä siirtymäaikoja. Muilta osin SACU:n tullitasot ovat teollisuustuotteiden osalta nollassa sopimuksen voimaantulon yhteydessä. Osa nimikkeistä jätetään sopimuksessa liberalisoinnin ulkopuolelle. Nämä nimikkeet koskevat joitakin lihatuotteita sekä öljy- ja mineraalivalmisteita.

Mosambik poistaa tullit oman siirtymäaikaistensa mukaisesti. Osa nimikkeistä vapautuu tulleista sopimuksen voimaan astumisen yhteydessä, osaan kohdistuu 5 ja 10 vuoden siirtymäaikoja.

Alkuperäsääntöjen osalta sopimusosapuolet sopivat, millä edellytyksillä viejämäassa tuotettava tai valmistettava tuote voi saavuttaa alkuperäisyyden, jonka perusteella tuotteelle myönnetään sopimuksen mukaiset tullietuudet. Sopimukseen sisältyy myös AKT-maat sekä merentakaiset maat ja alueet kattava kumulaatio. Lisäksi kumulaatiota on mahdollista soveltaa sellaisten muiden maiden alkuperäisyyteen, joita voidaan tuoda EU:hun tullitta ja kiintiöttä perustuen yleiseen tullietuusjärjestelmään (GSP) tai SADC-valtion pyynnöstä EU:n solmimiin muihin vapaakauppasopimuksiin.

Sopimuksessa määrätään, ettei osapuolten välisessä kaupassa oteta käyttöön uusia vientitulleja. Sopimuksen mukaan SADC voi määrätä kuitenkin vientitulleja poikkeuksellisissa tapauksissa korkeintaan 12 vuodeksi. Vientitullien tulee olla väliaikaisia ja rajatulle määrälle tuotteita kerrallaan, tietyn EU-viennin muodostaessa poikkeuksen. Vientitulleja koskee suosituimmuuskohtelu, jonka mukaan SADC:n talouskumppanuussopimusvaltio myöntää EU:lle vastaavan etuuskohtelun kuin tuotteille, joita viedään kaupan kannalta merkittäviin talouksiin.

Muiden osapuolten kanssa solmituista vapaakauppasopimuksista johtuvan etuus- tai suosituimmuuskohtelusta sovitaan, että SADC myöntää tiettyjen kvantitatiivisten ehtojen mukaisesti vastaavan kohtelun EU:lle, kuin minkä ne myöntäisivät muille Afrikan tai AKT-maiden ulkopuolisille maille ("merkittävä talous") niiden kanssa solmituissa kauppasopimuksissa. EU:n osalta sitoumus koskee kaikkia kolmansien osapuolten kanssa tehtyjä kauppasopimuksia.

Kauppan suojatoimien osalta sopimus sisältää määräykset polkumyynti- ja tasoitustullitoimien, monenvälisen suojatoimien sekä yleisten kahdenvälisen suojatoimien käytöstä (II luku). Polkumyynti- ja tasoitustullitoimien samoin kuin monenvälisen suojatoimenpiteiden käyttöönoton tulee perustua WTO-sopimuksiin. Kahdenvälisen yleisten suojatoimien osalta määrätään mm. suojatoimien käyttöönoton kriteereistä, sisällöstä, kestosta ja poikkeusolosuhteista. Luku sisältää lisäksi erilliset määräykset maatalouden ja elintarviketurvan suojatoimista sekä BLNS-valtioiden siirtymäajan suojatoimista.

Muut kuin tariffitoimenpiteet

Sopimuksessa määrätään, että osapuolet voivat soveltaa määrällisiä rajoituksia vain sillä edellytyksellä, että niitä sovelletaan WTO-sopimuksen vaatimusten mukaisesti. Sisäistä verotusta ja sääntelyä koskee kansallinen kohtelu, jonka mukaan tuontituotteita ei saa kohdella syrjivästi suhteessa kotimaisiin tuotteisiin.

Tulliasiat ja kaupan helpottaminen

Sopimukset sisältävät yhteistyöhön ja vallitseviin alan kansainvälisiin standardeihin ja –sopimuksiin pohjautuvia määräyksiä kauppamenettelyiden helpottamisesta. Määräykset ovat WTO:n kauppamenettelysopimuksen velvoitteiden mukaisia. Määräyksillä tavoitellaan sitä, että käytännöt ovat avoimia, tehokkaita ja syrjimättömiä. Maksujen ja suoritteiden tulee perustua saatavan palvelun kustannuksiin. Riskiarviointien tulee perustua nykyaikaisiin menettelyihin, ja tulliasioitsijan

käyttöpakosta on luovuttava. Lainsäädännön ja menettelyjen tulee olla julkisesti saatavilla, ja talouden toimijoita on mahdollisuuksien mukaan konsultoitava. Lisäksi sovitaan keskinäisestä hallinnollisesta avunannosta tulliasioissa.

Sopimuksessa tunnustetaan myös, että SADC- maat tarvitsevat siirtymäaika sopimusvelvoitteiden toimeenpanemiseen. Siirtymäajan pituus on SADC-maille kahdeksan vuotta, mutta sitä voidaan jatkaa kahdella vuodella. Lisäksi perustetaan tulli- ja kauppamenettelykysymyksiä käsittelevä yhteistyökomitea.

Kaupan tekniset esteet

Teknisten kaupanesteiden poistamisessa (standardit, tekniset määräykset ja vaatimustenmukaisuuden arviointi) lähtökohtana on WTO:n kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen peruseriaatteet ja käytännöt. Tavoitteena on poistaa tarpeettomia esteitä ja vahvistaa erityisesti SADC:n talouskumppanuussopimusvaltioiden yhdentymistä ja yhteistyötä. Sopimuksessa korostetaan tietojenvaihdon lisäämisen tärkeyttä ja muun muassa sovitaan varhaisvaroitusjärjestelmästä, jolla SADC:n talouskumppanuusvaltioille ilmoitetaan EU:n uusista näiden viennin kannalta keskeistä toimista. Lisäksi sopimuksessa muun muassa sovitaan mahdollisista toimenpiteistä teknisten kaupanesteiden vähentämiseksi, kuten vastavuoroista tunnustamista koskevien sopimusten neuvottelemineen.

Terveys- ja kasvinsuojelutoimet

Terveys- ja kasvinsuojelutoimissa lähtökohtana on WTO:n terveys- ja kasvinsuojelua koskevan sopimuksen peruseriaatteet. Tavoitteena on helpottaa kauppaa ja investointeja SADC:n talouskumppanuussopimusvaltioissa ja osapuolten välillä sekä vahvistaa SADC:n alueellista yhdentymistä ja yhteistyötä terveys- ja kasvinsuojelutoimissa. Sopimuksen tavoitteena on myös kehittää SADC valtioiden teknisiä valmiuksia ja kansainvälisten standardien laajempaa käyttöä terveys- ja kasvinsuojelutoimissa. Sopimuksessa korostetaan avoimuutta ja tietojen vaihtoa ja muun muassa sovitaan varhaisvaroitusjärjestelmästä sekä neuvotteluista tilanteessa, jossa jompikumpi osapuoli katsoo toisen osapuolen toteuttaneen toimenpiteitä, jotka vaikuttavat sen markkinoillepääsyyn. Lisäksi sopimuksessa muun muassa sovitaan valmiuksien kehittämisestä ja teknisestä avusta SADC valtioille terveys- ja kasvinsuojelutoimien osalta.

Maatalous

Sopimuksessa sovitaan maatalousyhteistyöstä. EU:n ja SADC:n talouskumppanuussopimusvaltioiden välille perustetaan maatalouskumppanuus helpottamaan maataloutta koskevaa osapuolten välistä näkemystenvaihtoa. Sopimuksessa myös kielletään vientitukien käyttäminen osapuolten välisessä maataloustuotteiden kaupassa.

Juoksevat maksut ja pääomanliikkeet

Osapuolet sitoutuvat siihen, että ne sallivat kaikki juoksevat maksut asukkaidensa välillä vapaasti vaihdettavassa valuutassa eivätkä rajoita niitä millään tavoin. Poikkeuksellisissa raha- tai valuuttakurssipoliittisissa vaikeuksissa tai maksutaseongelmissa osapuolten on kuitenkin mahdollisuus ottaa käyttöön väliaikaisia suojatoimenpiteitä.

Palvelukauppa ja investoinnit

Palvelukauppaa ja investointeja koskevassa kappaleessa IX tunnustetaan palvelukaupan ja investointien kasvava merkitys osapuolten taloudelliselle kasvulle, sekä vahvistetaan Cotonoun sopimuksen sekä palvelukaupan yleissopimuksen (GATS) puitteissa tehdyt sitoumukset.

Palvelukaupan osalta artiklassa 73 sovitaan myös mahdollisuudesta neuvotella palvelukaupan osalta jatkossa lisäsitoumuksia ja todetaan tällaisten neuvottelujen olevan jo käynnissä Botswanan, Lesothon, Mosambikin ja Swazimaan sekä EU:n kesken. Kappaleessa listataan myös tällaisia neuvotteluja koskevat periaatteet sekä todetaan muun muassa muiden osapuolten mahdollisuus liittyä myöhemmin tällaiseen sopimukseen.

Kauppan ja investointien osalta artiklassa 74 sovitaan yhteistyöstä ja tiettyjen SADC-maiden mahdollisuudesta harkita neuvottelujen aloittamista tulevaisuudessa investoinneista muille kuin palvelualoille. Myös investointien osalta todetaan muiden osapuolten mahdollisuus liittyä myöhemmin investoinneista neuvoteltuun sopimukseen.

III Osa: Riitojen välttäminen ja ratkaiseminen

Tämä osa sisältää määräykset riitojenratkaisusta. Osapuolten keskinäisesti hyväksymän ratkaisun saavuttamiseksi luodaan mekanismi, jolla osapuolten väliset riidat sopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta voidaan välttää tai ratkaista. Riidat, jotka koskevat osapuolten väliseen kehitysyhteistyöhön liittyvää rahoitusta ratkaistaan kuitenkin Cotonoun sopimuksen 98 artiklan menettelyiden mukaisesti.

Mikäli riitaa ei pystytä ratkaisemaan neuvottelujen tai sovittelun kautta, riita voidaan viedä sopimuksessa tarkoitettuun välimiespaneeliin, jonka antamaa ratkaisua osapuolten on noudatettava (83 artikla). Osapuolet voivat myös milloin tahansa päästä yhteisesti sovittuun ratkaisuun, jolloin riitojenratkaisumenettely päätetään.

IV osa: Yleiset poikkeukset

Sopimuksen yleisiä poikkeuksia koskevassa IV osassa luetellaan mm. yleisten etujen ja keskeisten turvallisuusetujen edellyttämät toimet, joita osapuolilla on oikeus tietyin edellytyksin toteuttaa huolimatta sopimuksen muista määräyksistä sekä mm. verotusta koskeva poikkeuslauseke.

V osa: Institutionaaliset määräykset

Sopimuksen institutionaaliin määräykseen sisältyy SADC- Euroopan unioni EPA -yhteisneuvoston perustaminen, joka on vastuussa sopimuksen täytäntöönpanon valvonnasta. Yhteisneuvosto muodostuu SADC- valtioiden, EU:n jäsenvaltioiden sekä Euroopan komission edustajista. Neuvoston ensimmäisen kokouksen puheenjohtajina toimivat osapuolet yhdessä. Yhteisneuvostoa avustaa niin ikään sopimuksella perustettava kauppa- ja kehityskomitea.

VI Yleiset määräykset ja loppumääräykset

Sopimuksen loppumääräyksissä määritellään sopimuksen osapuolet ja määrätään mm. tietojen vaihdosta osapuolten välillä sekä kauppaan liittyvän lainsäädännön, menettelyjen, hallinnollisten päätösten ja kansainvälisten sitoumusten julkisuudesta. Loppumääräyksissä myös määritellään sopimuksen alaisten toimien suhde muihin sopimuksiin ja todetaan, ettei sopimusta tule toimeenpanna Cotonoun sopimusta tai WTO-sääntöjä rikkoen. Määräys mahdollistaa esimerkiksi vetoamisen Cotonoun sopimuksen ihmisoikeuksia koskeviin määräykseen (artikla 110). 113 artiklassa määrätään, että sopimusta sovelletaan sen unionin toimivaltaan kuuluvilta osiltaan väliaikaisesti kunnes sen tekemistä varten tarvittavat menettelyt on saatettu päätökseen. Väliaikainen soveltaminen on tarpeen, jotta ne sopimuksen osapuolet, jotka eivät kuulu vähiten kehittyneisiin maihin, pystyvät mahdollisimman pian hyötymään vapaasta pääsystä Euroopan unionin markkinoille ja jotta vähiten kehittyneisiin maihin lukeutuvat osapuolet pystyvät soveltamaan suotuisampia alkuperäsääntöjä.

EAC-alueen talouskumppanuussopimus:

I osa: Yleiset määräykset

Sopimuksen I osassa määrätään sopimuksen tavoitteista, periaatteista ja soveltamisaloista. Lisäksi osapuolet sitoutuvat viemään neuvottelut loppuun sopimuksen ulkopuolelle jääneiden aiheiden osalta, kuten palvelukauppa, investoinnit ja yksityissektorin kehittäminen, teollis- ja tekijänoikeudet sekä julkiset hankinnat, viiden vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulosta (art.3).

II osa: Tavarakauppa

Tullit ja tavaroiden vapaa liikkuvuus

Sopimuksen myötä EU poistaa tullit kaikilta EAC-maista peräisin olevilta tuotteilta, pois lukien pääluokan 93 nimikkeet, jotka koskevat ampuma-aseita ja niiden tarvikkeita.

EAC-kumppanuusmaat laskevat tullejaan EU-maista peräisin oleville tuotteille eripituisten siirtymäaikaisten puitteissa. Osa tuotteista vapautuu tulleista heti sopimuksen voimaan astumisen yhteydessä. Tämä kategoria kattaa 64,4 prosenttia EU:sta peräisin olevasta tuonnista. Osassa tullinimikkeitä noudatetaan 15 vuoden siirtymäaikaa siten, että tullinimikkeet vapautuvat asteittain tulleista seitsemännestä vuodesta lukien. Tähän kategoriaan lukeutuu tullinimikkeitä, joiden lähtötullitaso on tyypillisesti 10 prosenttia, sisältäen sekä maatalous- että teollisuustuotteenimikkeitä. Tämän kategorian osuus vastaa 15,3 prosenttia EU:sta peräisin olevasta tuonnista EAC-maihin. Kolmas kategoria sisältää tullinimikkeitä, jotka vapautuvat tulleista 25 vuoden kuluttua, siten että asteittaiset alennukset käynnistyvät 12 sopimusvuoden kuluttua. Tähän kategoriaan lukeutuu tullinimikkeitä, joiden lähtötullitaso on tyypillisesti 25 prosenttia, ja siihen sisältyy sekä maatalous - että teollisuustuotteita. Tämä kategoria käsittää 2,9 prosenttia EU:sta peräisin olevasta tuonnista EAC-alueelle. Yhteensä EAC-kumppanimaiden markkinoiden avaus kattaa 82,6 prosenttia EU:sta peräisin olevan tuonnin arvosta.

Neljäs kategoria sisältää tullinimikkeet, jotka jäävät näiden tullienpoistamisjärjestelyiden ulkopuolelle. Tässäkin kategoriassa nimikkeet sisältävät teollisuus- ja maataloustuotteenimikkeitä, joiden nykyinen tullitaso on 25 prosentin luokkaa, joskin joitakin 10 prosentin tullitason nimikkeitä on myös sisällytetty tähän kategoriaan. Kategoriassa on reilu 1400 tullinimikettä.

Alkuperäsääntöjen osalta sopimusosapuolet sopivat, millä edellytyksillä viejämaassa tuotettava tai valmistettava tuote voi saavuttaa alkuperäaseman, jonka perusteella tuotteelle myönnetään sopimuksen mukaiset tullietuudet. Sopimukseen sisältyy myös muut AKT-valtiot, joiden kanssa EU:lla on vapaakauppasopimus, sekä merentakaisien maiden ja alueiden alkuperäainekset kattava kumulaatio. Lisäksi kumulaatiota on mahdollista soveltaa sellaisten maiden ja alueiden alkuperäaineksiin, joihin sovelletaan yleisen tullietuusjärjestelmän (GSP:n) vähiten kehittyneitä maita koskevaa erityistä menettelyä tai joita voidaan tuoda EU:hun tullitta ja kiintiöttä GSP:hen perustuen.

Sopimuksessa määrätään, ettei osapuolten välisessä kaupassa oteta käyttöön uusia vientitulleja. EAC voi kuitenkin EU:lle ilmoitettuaan ottaa poikkeustapauksissa käyttöön uusia tilapäisiä vientitulleja tai –veroja rajoitetulle määrälle tuotteita. Vientitulleja koskee suosituimmuuskohtelu, jonka mukaan EAC:n talouskumppanuussopimusvaltio myöntää EU:lle vastaavan etuuskohtelun kuin tuotteille, joita viedään kaupan kannalta merkittäviin talouksiin.

Muiden osapuolten kanssa solmituista vapaakauppasopimuksista johtuvan etuus- tai suosituimmuuskohtelusta sovitaan, että EAC myöntää tiettyjen kvantitatiivisten ehtojen mukaisesti vastaavan kohtelun EU:lle, kuin minkä ne myöntäisivät muille Afrikan tai AKT-maiden ulkopuolisille maille ("merkittävä talous") niiden kanssa solmituissa kauppasopimuksissa. EU:n osalta sitoumus koskee kaikkia kolmansien osapuolien kanssa tehtyjä kauppasopimuksia.

Muut kuin tariffitoimenpiteet

Sopimuksessa sitoudutaan poistamaan kaupan määrälliset rajoitukset. Sisäistä verotusta ja sääntelyä koskee kansallinen kohtelu, jonka mukaan tuontituotteita ei saa kohdella syrjivästi suhteessa kotimaisiin tuotteisiin.

Tulliyhteistyö ja kaupan helpottaminen

Sopimukset sisältävät yhteistyöhön ja vallitseviin alan kansainvälisiin standardeihin ja –sopimuksiin pohjautuvia määräyksiä kauppamenettelyiden helpottamisesta. Määräykset ovat WTO:n kauppamenettelysopimuksen velvoitteiden mukaisia. Määräyksillä tavoitellaan sitä, että käytännöt ovat avoimia, tehokkaita ja syrjimättömiä. Maksujen ja suoritteiden tulee perustua saatavan palvelun

kustannuksiin. Riskiarviointien tulee perustua nykyaikaisiin menettelyihin, ja tulliasioitsijan käyttöpakosta on luovuttava. Lainsäädännön ja menettelyjen tulee olla julkisesti saatavilla, ja talouden toimijoita on mahdollisuuksien mukaan konsultoitava. Lisäksi sovitaan keskinäisestä hallinnollisesta avunannosta tulliasioissa.

Sopimuksessa tunnustetaan myös, että EAC-maat tarvitsevat siirtymäaika sopimusvelvoitteiden toimeenpanemiseen. EAC-maille siirtymäaika annetaan viisi vuotta, sisältäen mahdollisuuden pidennykseen. Lisäksi perustetaan tulli- ja kauppamenettelykysymyksiä käsittelevä yhteistyökomitea.

Terveys- ja kasvinsuojelutoimet

Terveys- ja kasvinsuojelutoimissa lähtökohtana on WTO:n terveys- ja kasvinsuojelua koskevan sopimuksen peruseriaatteet sekä muut asianmukaiset kansainväliset järjestelyt. Tavoitteena on helpottaa osapuolten alueen sisäistä ja alueiden välistä kauppaa ja samalla suojata ihmisten, eläinten tai kasvien terveyttä tai elämää WTO:n sopimuksen määräysten mukaisesti. Sopimuksen tavoitteena on myös parantaa avoimuutta ja yhteistyötä sekä kehittää EAC valtioiden teknistä osaamista ja osallistumista relevanttiin kansainväliseen toimintaan. Sopimuksessa sovitaan muun muassa yhdenmukaistamista, vastaavuutta sekä vyöhykejakoa ja eristämistä koskevista tavoitteista ja menettelyistä.

Standardit, tekniset määräykset ja vaatimustenmukaisuuden arviointi

Teknisten kaupanesteiden poistamisessa (standardit, tekniset määräykset ja vaatimustenmukaisuuden arviointi) lähtökohtana on WTO:n kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen peruseriaatteet ja käytännöt sekä muut asianmukaiset kansainväliset järjestelyt. Sopimuksella pyritään mahdollisuuksien mukaan yhdenmukaistamaan standardeja ja teknisiä määräyksiä sekä helpottamaan vaatimustenmukaisuuden arviointia kuten testausta ja sertifiointia.

Kaupan suojatoimenpiteet

Kaupan suojatoimien osalta tämä osa sisältää määräykset polkumyynti- ja tasoitustullitoimista sekä monenvälisen ja kahdenvälisen suojatoimien käytöstä (VI osasto). Polkumyynti- ja tasoitustoimien samoin kuin monenvälisen suojatoimenpiteiden käyttöönoton tulee perustua WTO-sopimukseen. Kahdenvälisen suojatoimien osalta määrätään mm. suojatoimien käyttöönoton kriteereistä, sisällöstä, kestosta ja poikkeusolosuhteista.

III Osa: Kalatalous

Sopimus sisältää määräyksiä kalatalouden kauppaan ja kehittämiseen liittyvästä yhteistyöstä kattaen merialueiden ja sisävesien kalatalouden sekä vesiviljelyn. Sopimuksessa sovitulla periaatteilla on tarkoitus edistää kestävää kalataloutta. Kalatalouden osalta sovitaan myös mm. kalastuksen hallinta ja suojelukysymyksistä sekä alusten hallinnasta ja pyynnin jälkeisistä järjestelyistä.

IV osa: Maatalous

Maatalouden osalta tavoitteena on kestävä maatalouden kehittäminen, mihin sisältyy muun muassa elintarviketurva ja toimentulon turvaaminen, maaseudun kehittäminen ja köyhyyden vähentäminen EAC-kumppanuusvaltioissa. Sopimuksella muun muassa käynnistetään osapuolten välinen maatalouspolitiikkaa ja maaseudun kehittämisspolitiikkaa koskeva vuoropuhelu ja sovitaan yhteistyöstä maaseudun kestävä kehityksen saavuttamiseksi. Sopimus myös kannustaa alueelliseen yhdentymiseen maatalouden osalta ja korostaa sellaisten toimenpiteiden täytäntöönpanon tärkeyttä, jotka edistävät maatalouden kestävä kehitystä ja joiden avulla saavutetaan elintarvike- ja ravitsemusturva. Sopimuksessa sovitaan myös muun muassa maatalousteknologian kehittämisestä, yhteistyöstä maatalouden perushyödykkeiden tuotannossa ja markkinoinnissa, elintarvikeapuun liittyvistä yksityiskohdista sekä tiedonvaihdosta. EU-osapuoli myös pidättäytyy vientitukien käytöstä EAC-kumppanuusvaltioihin suuntautuvien maataloustuotteiden viennin osalta.

V osa: Talous- ja kehitysyhteistyö

Tässä osassa todetaan, että kehitysyhteistyöllä on keskeinen osa sopimuksen tavoitteiden toteuttamisessa. EAC-kumppanuusvaltioiden ja EU:n välinen kehitysyhteistyön rahoitus toteutetaan Cotonoun sopimuksessa vahvistettujen sääntöjen ja soveltuvien menettelyiden puitteissa. Talous- ja kehitysyhteistyön tavoitteena on a) EAC-kumppanuusvaltioiden kilpailukyvyyn tehostaminen; b) tarjontavalmiuksien rakentaminen ja tämän sopimuksen juohevan täytäntöönpanon mahdollistaminen; c) EAC-kumppanuusvaltioiden talouksien rakennemuutos siten, että luodaan vahva, kilpailukykyinen ja monipuolinen talouden perusta tehostamalla tuotantoa, jakelua, kuljetusta ja markkinointia; d) kauppavalmiuksien lisääminen ja investointien houkuttelemisen; e) kaupan sekä investointitoimien ja sääntelyn vahvistaminen; f) alueellisen yhdentymisen syventäminen.

Talous- ja kehitysyhteistyöhön sisältyvät seuraavat alat (jotka on tarkoin kuvattu ostatojen I-X alla): infrastruktuuri, maatalous ja karjanhoito, yksityissektorin kehittäminen, kalastus, vesi ja ympäristö, markkinoillepääsyn kysymykset, terveys- ja kasvinsuojelutoimet, kaupan tekniset esteet, tulliasiat ja kaupankäynnin helpottaminen EAC-kumppanuusvaltioissa, talouskumppanuussopimuksen sopeuttamistoenpiteet, voimavarojen mobilisointi.

VI Institutionaaliset määräykset

Tämän osan määräyksillä perustetaan talouskumppanuussopimusneuvosto, joka muodostuu osapuolten ministeritason edustajista. Talouskumppanuussopimusneuvoston puheenjohtajina toimii yksi kunkin osapuolen edustaja yhdessä työjärjestyksen määräysten mukaisesti. Lisäksi perustetaan johtavien virkamiesten komitea, joka koostuu tapauksen mukaan EAC-kumppanuusvaltioiden pysyvistä sihteereistä tai pääsihteereistä sekä EU:n korkean tason virkamiesedustajista. Komitean puheenjohtajina toimivat yhdessä kunkin osapuolen yksi edustaja. Tämän lisäksi perustetaan talouskumppanuussopimuksen neuvoo-antava komitea, jonka tehtävänä on avustaa johtavien virkamiesten komiteaa edistämään yksityisen sektorin, kansalaisyhteiskunnan järjestöjen, myös tiedeyhteisön, sekä talouselämän toimijoiden ja työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja yhteistyötä.

Osa VII: Riitojen välttäminen ja ratkaiseminen

Tämä osa sisältää määräykset riitojenratkaisusta. Osapuolten keskinäisesti hyväksymän ratkaisun saavuttamiseksi luodaan mekanismi, jolla osapuolten väliset riidat sopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta voidaan välttää tai ratkaista. Mikäli riitaa ei pystytä ratkaisemaan neuvottelujen tai sovittelun kautta, riita voidaan viedä sopimuksessa tarkoitettuun välimiespaneeliin, jonka antama ratkaisu sitoo osapuolia (124 artikla). Osapuolet voivat myös milloin tahansa päästä yhteisesti sovittuun ratkaisuun, jolloin riitojenratkaisumenettely päätetään.

VIII osa: Yleiset poikkeukset

Tämä osa sisältää sekä yleisen poikkeuslausekkeen että turvallisuuteen perustuvat poikkeukset. Lisäksi osioon sisältyy verotusta koskeva artikla, jonka mukaan sopimuksen määräyksiä ei voida tulkita niin, että ne estävät sellaisen toimenpiteen käyttöönoton tai täytäntöönpanon, jonka tarkoituksena on kaksinkertaisen verotuksen välttämistä tehtyjen sopimusten tai muiden verotusjärjestelyjen tai osapuolen sisäisen verolainsäädännön säännösten mukaisesti estää verojen kiertäminen kokonaan tai osittain.

IX osa: Yleiset määräykset ja loppumääräykset

Sopimuksen loppumääräyksissä määritellään sopimuksen osapuolet ja määrätään mm. tietojen vaihdosta osapuolten välillä. Loppumääräyksissä myös määritellään sopimuksen alaisten toimien suhde muihin sopimuksiin ja todetaan, ettei sopimusta tule toimeenpanna Cotonoun sopimusta tai WTO-sääntöjä rikkoen. Määräys mahdollistaa esimerkiksi vetoamisen Cotonoun sopimuksen ihmisoikeuksia koskeviin määräyksiin. 139 artiklassa määrätään, että sopimusta voidaan soveltaa väliaikaisesti kunnes sen tekemistä varten tarvittavat menettelyt on saatettu päätökseen. Väliaikainen soveltaminen on tarpeen, jotta ne sopimuksen osapuolet, jotka eivät kuulu vähiten kehittyneisiin maihin, pystyvät mahdollisimman pian hyötymään vapaasta pääsystä Euroopan unionin markkinoille

ja jotta vähiten kehittyneisiin maihin lukeutuvat osapuolet pystyvät soveltamaan suotuisampia alkuperäsääntöjä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Komissio ehdottaa SADC:n ja EAC:n sopimusten allekirjoittamista ja väliaikaista soveltamista koskevien neuvoston päätösten oikeusperustaksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 207 artiklan 3 ja 4 kohtaa ja 209 artiklan 2 kohtaa yhdessä sen 218 artiklan 5 kohdan kanssa.

Komissio ehdottaa SADC:n ja EAC:n sopimuksen tekemistä koskevien neuvoston päätösten oikeusperustaksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 207 artiklan 3 ja 4 kohtaa sekä 209 artiklan 2 kohtaa yhdessä sen 218 artiklan 6 kohdan a alakohdan kanssa.

Valtioneuvosto katsoo oikeusperustojen olevan asianmukaisia.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Sopimusten tekeminen EU:n puolesta edellyttää Euroopan parlamentin hyväksyntää. Komissio antaa Euroopan parlamentille säännöllisesti tietoja neuvottelujen etenemisestä SEUT 207 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

Kansallinen valmistelu

EU2- jaoston kirjallinen menettely 4.4.2016.

Neuvotteluja on käsitelty säännöllisesti kauppapoliittisessa jaostossa (EU2).

Komission ehdotukset toimitettiin 16.2.2016 tiedoksi Ahvenanmaan maakuntahallitukselle. Samalla ulkoasiainministeriö pyysi alustavia näkemyksiä siitä, missä määrin sopimukseen sisältyy määräyksiä, jotka kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Ahvenanmaan maakuntahallitukselle tullaan myöhemmin toimittamaan lausuntopyyntö, jonka pohjalta arvioidaan tarkemmin, tuleeko sopimusten voimaansaattamissääädöksille hankkia Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyntä.

Eduskuntakäsittely

Komissiolle annetusta EPA-neuvottelumandaatista on informoitu eduskuntaa perustuslain 97 §:n perusteella 21.5.2002 (E 56/2002 vp). Tämän jälkeen EPA- neuvotteluista on tiedotettu eduskunnalle seuraavasti:

- E-kirje 14.12.2005 (UM2005-03290); E-jatkokirje 11.9.2007 (E 74/2007 vp) Valtioneuvoston selvitys Suomen kannasta talouskumppanuusneuvotteluihin (EPA-neuvottelut)
- E-kirje 18.12.2007 (E 126/2007 vp) EU:n ja eräiden AKT-maiden välisistä talouskumppanuussopimuksista ja markkinoillepääsyasetuksesta.
- U-kirje 29.1.2009 (U 85/2008 vp) Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksista neuvoston päätöksiksi (ensivaiheen talouskumppanuussopimukset, EPA)

- E-kirje 25.5.2012 (E 58/2012 vp) ja E-jatkokirjelmä 11.3.2013 (UM2013-00259) Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi neuvoston asetuksen (EY) N:o 1528/2007 liitteen I muuttamisesta siltä osin kuin on kyse tiettyjen valtioiden poistamisesta neuvottelut päätökseen saaneiden alueiden ja valtioiden luettelosta
- E-kirje 2.9.2014 (E 102/2014 vp) Valtioneuvoston selvitys komission ehdotuksesta delegoiduiksi säädöksiksi neuvoston asetuksen (EY) N:o 1528/2007 ja 527/2013 muuttamisesta (ns. markkinoillepääsyasetus)
- U-jatkokirje 16.10.2014 (UM2014-01310) Länsi-Afrikan ja Euroopan unionin välisen talouskumppanuussopimuksen (Economic Partnership Agreement, EPA) allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta sekä sopimuksen tekemisestä

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

SADC-sopimus

EU:n ja SADC- valtioiden välinen EPA-sopimus on luonteeltaan ns. sekasopimus, jonka määräykset kuuluvat osittain jäsenvaltioiden toimivaltaan, osittain jaettuun toimivaltaan ja osittain Euroopan unionin yksinomaiseen toimivaltaan. Sopimusmääräysten kuulumisesta unionin ja/tai sen jäsenvaltioiden toimivaltaan voidaan todeta alustavan arvion perusteella yleisluontoisesti seuraavaa:

Unionilla on pääasiassa yksinomaista toimivaltaa sopimuksen II osan (kauppa ja kaupan liitännäistoimenpiteet) I-VII lukujen kattamilla aloilla (tavarakauppa, kaupan suojaaminen, muut kuin tariffitoimenpiteet, tulliasiat ja kaupan helpottaminen, kaupan tekniset esteet, terveys- ja kasvinsuojelutoimet, maatalous). Sopimuksen II osan VIII-IX lukujen (juoksevat maksut ja pääomanliikkeet sekä palvelukauppa ja investoinnit) määräykset kuuluvat osin jäsenvaltioiden yksinomaiseen, osin jaettuun ja osin unionin yksinomaiseen toimivaltaan.

Jäsenvaltioilla voidaan katsoa olevan yksinomaista tai unionin kanssa jaettua toimivaltaa sopimuksen I osan (kestävä kehitys ja muut yhteistyöalat) sekä III-VI osien (riitojen välttäminen ja ratkaiseminen, yleiset poikkeukset, institutionaaliset määräykset sekä yleiset ja loppumääräykset) samoin kuin keskinäistä hallinnollista avunantoa tulliasioissa koskevan pöytäkirjan 2 kattamilla aloilla.

Sopimusmääräysten suhteesta kansalliseen lainsäädäntöön voidaan alustavan arvion mukaan todeta seuraavaa:

Sopimuksen II osan (kauppa ja kaupan liitännäistoimet) sekä sopimuksen pöytäkirjojen ja liitteiden määräykset, jotka koskevat tullien määriä kuuluvat eduskunnan toimivaltaan lainsäädännön alaan kuuluvina asioina. Mainitut määräykset kuuluvat unionin yksinomaiseen toimivaltaan. Sopimuksen II osan eräät kaupansuojakeinoja, määrällisten rajoitusten kieltoa ja kansallista kohtelua sisäisen verotuksen ja sääntelyn alalla koskevat määräykset sisältävät niin ikään lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Suojatoimenpiteitä sekä määrällisiä rajoituksia koskevat määräykset kuuluvat unionin yksinomaiseen toimivaltaan.

Sopimuksen II osa sisältää myös lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä aloilla, joilla jäsenvaltioilla voidaan katsoa olevan toimivaltaa. Tällainen määräys on alustavan arvion mukaan ainakin tulli- ja hallintoyhteistyötä koskevan 42 artiklan 3 kohta, jossa viitataan sopimuksen keskinäistä hallinnollista avunantoa tulliasioissa koskevaan pöytäkirjaan. Mainittu pöytäkirja sisältää muun muassa määräyksiä henkilötietojen suojasta, josta on perustuslain mukaan säädettävä lailla.

Sopimuksen sisältää myös määräyksiä, joilla osapuolet vahvistavat sitoumuksensa eräisiin muihin jaetun toimivallan sopimukseen, joissa on lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Tällaisia ovat

ainakin 59 artikla, jossa osapuolet vahvistavat kansainväliseen kasvinsuojelusopimukseen sekä 72 artikla, jossa osapuolet vahvistavat GATS-sopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvollisuutensa.

Sopimuksen III osassa määrätään sopimuspuolia sitovasta riitojenratkaisujärjestelmästä, jossa voi tulla Suomea sitovasti ratkaistavaksi esimerkiksi sopimuksen tulkintaa tai soveltamista koskeva riita. Koska sopimuksen muut osat sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, voi riidan ratkaisu vaikuttaa siihen, miten Suomessa laintasoisena säänneltyä asiaa koskevaa määräystä on sovellettava. Näin ollen riitojen ratkaisua sekä sitovan paneeliratkaisun (83 artikla) täytäntöönpanoa suoranaisesti koskevat sopimuksen määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan. Myös tietojen salassapitoa koskevat sopimuksen määräykset (mm. 77, 78, 89 ja 106 artiklat) kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen institutionaalisia määräyksiä koskeva V osa sisältää määräykset perustettavasta SADC:n talouskumppanuussopimusvaltioiden ja EU:n yhteisestä neuvostosta sekä kauppaja-kehityskomiteasta. EU- SADC- yhteisneuvostolle ja kauppaja-kehityskomitealle annetaan sopimuksella valta tehdä osapuolia sitovia päätöksiä. Koska sopimuksen artiklassa 117 kuitenkin määrätään, että sopimukseen tehtävät muutokset on hyväksyttävä osapuolten valtiosääntöjen ja muiden sisäisten vaatimusten mukaisesti, on valtioneuvoston selvitettävä tarkemmin kuuluvatko yhteisneuvostoa koskevat sopimuksen määräykset lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 110 artiklan mukaan kaikissa tapauksissa (lukuun ottamatta kehitysyhteistyötä koskevia määräyksiä), joissa sopimuksen määräykset ovat ristiriidassa Cotonoun sopimuksen III osan II osaston määräysten kanssa, sovelletaan sopimuksen määräyksiä. Niiltä osin kuin sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, sopimuksen 110 artikla merkitsee viimeksi mainittujen etusijaa suhteessa Cotonoun sopimuksen edellä mainitun osaston lainsäädännön alaan kuuluviin määräyksiin ja siitä syystä sopimuksen 110 artiklan on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

Valtioneuvosto tulee vielä selvittämään tarkemmin, sisältyykö 12 artiklan rahoitusjärjestelyihin lainsäädännön alaan kuuluvia tai muusta syystä eduskunnan toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, vai voidaanko katsoa, että artikla ei aseta osapuolille sillä tavalla selkeästi yksilöitävissä olevia velvoitteita, että ne kuuluisivat eduskunnan hyväksymistoimivallan piiriin. Sopimuksen 76 artiklassa on todettu, että kehitysyhteistyön rahoitusta koskevien erimielisyyksien ratkaisemiseen sovelletaan Cotonoun sopimuksen riitojen ratkaisemista koskevaa 98 artiklaa.

Alustavan arvion mukaan sopimukseen sisältyy määräyksiä aloilla, jotka kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan Ahvenanmaan lainsäädäntövaltaan. Ahvenanmaan maakuntahallituksen alustavan näkemyksen mukaan näihin toimialoihin lukeutuisivat terveys- ja kasvinsuojelutoimenpiteet, ympäristö ja kestävä kehitys, maatalous, kalastus, kuljetukset sekä energia ja elinkeinotoiminta.

EAC-sopimus:

EAC-sopimus on luonteeltaan ns. sekasopimus, jonka määräykset kuuluvat osittain jäsenvaltioiden ja osittain Euroopan unionin toimivaltaan.

Keskinäistä hallinnollista avunantoa tulliasioissa koskevaan pöytäkirjaan sisältyvät määräykset (erityisesti erät pöytäkirjan 1 artiklaan kirjatut määritelmät, tullilainsäädännön soveltamiseen liittyvien tietojen luovuttamista koskevat määräykset sekä tietosuojaa ja henkilötietoja koskevat määräykset) on luettava kuuluviksi eduskunnan toimivaltaan lainsäädännön alaan kuuluvina asioina. Kyseiset määräykset kuuluvat pääasiassa yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan. Myös eräiden sopimuksen artiklan 23 sisältämien hallinnollista yhteistyötä koskevien erityismääräysten on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

Valtioneuvoston on selvitettävä tarkemmin sisältyykö sopimuksen kalataloutta koskevaan

lukuun lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä.

Sopimuksen VII osassa määrätään sopimuspuolia sitovasta riitojenratkaisujärjestelmästä, jossa voi tulla Suomea sitovasti ratkaistavaksi esimerkiksi sopimuksen tulkintaa tai soveltamista koskeva riita. Koska sopimuksen muut osat sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, voi riidan ratkaisu vaikuttaa siihen, miten Suomessa laintasoisena säänneltyä asiaa koskevaa määräystä on sovellettava. Näin ollen riitojen ratkaisua sekä sitovan paneeliratkaisun (124 artikla) täytäntöönpanoa suoranaisesti koskevat sopimuksen määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 136 artiklan mukaan kaikissa tapauksissa (lukuun ottamatta kehitysyhteistyötä koskevia määräyksiä), joissa sopimuksen määräykset ovat ristiriidassa Cotonoun sopimuksen III osan II osaston määräysten kanssa, sovelletaan sopimuksen määräyksiä. Niiltä osin kuin sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, sopimuksen 136 artikla merkitsee viimeksi mainittujen etusijaa suhteessa Cotonoun sopimuksen edellä mainitun osaston lainsäädännön alaan kuuluviin määräyksiin ja siitä syystä sopimuksen 136 artiklan on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

Taloudelliset vaikutukset

SADC-sopimuksen osalta tullitulojen menetyksen arvioidaan nousevan 33,3 miljoonaan euroon EU-tasolla, kun sopimusta sovelletaan täysimittaisesti kymmenen vuoden kuluttua. Sopimukseen sisältyvä kehitysyhteistyörahoitus toteutetaan olemassa olevan rahoituskehityksen 2014–2020 puitteissa eikä tästä synny jäsenmaille uusia rahoitustarpeita.

Neljä viidestä EAC-kumppanuusvaltiosta on vähiten kehittyneitä maita ja sen vuoksi edunsaajina ”kaikki paitsi aseet” -aloitteessa, jonka ansiosta niillä on tulliton ja kiintiötön pääsy EU:n markkinoille. Kenia on edunsaajana markkinoillepääsyaasetuksen mukaisessa järjestelmässä, joka myös tarjoaa tullittoman ja kiintiöttömän pääsyn EU:n markkinoille. Näin ollen ehdotuksella ei ole talousarviovaikutuksia, koska sopimuksella jatketaan näiden maiden pääsyä EU:n markkinoille samoin ehdoin kuin aiemminkin.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

COM (2016) 8 final, COM (2016) 18 final

COM (2016) 63 final, COM (2016) 64 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Anna Malinen, 0295 351 603

Elina Poikonen, 0295 351 992

Sara Ohls, 0295 351 130

Kent Wilska, 0295 351 522

Nina Blomberg, 0295 351 107

Iina Peltonen, 0295 351 576

Heli Honkapää, 0295 351 836

Heli Siikaluoma, 0295 351 133

Johanna Ala-Nikkola, 0295 351 122

Taru Kuosmanen, 0295 351 869

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
